

PREGUNTAR I RESPONDRE

**Una proposta didàctica del gènere de l'entrevista
per a cicle superior de primària i ESO**

Dossier didàctic

Preguntar i respondre

Autor: : Francesc Salgado (Tantàgora)

Edició: Benecé Produccions SL

Coordinació: Servei d'Immersion i Ús de la Llengua

Dipòsit legal: B-40520-2010

Desembre, 2010

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original. La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

Índex

Dossier didàctic *Preguntar i respondre*

0. Presentació.....	5
1. Introducció.....	8
2. Preguntes i mentides: fonaments didàctics de l'entrevista.....	12
3. Bibliografia bàsica.....	18
4. Dos jocs de cartes.....	20
4.1. Joc de cartes <i>Una fotografia</i>	21
4.2. Joc de cartes <i>Una vida</i>	24

*“La pregunta. La vida és una pregunta.
Una rere l'altra.
La vida és una entrevista
en la qual tots fem el paper d'entrevistadors.”*

Arturo San Agustín

0. Presentació

Els currículums de l'educació primària i de l'educació secundària estableixen que l'alumnat ha d'assolir una sèrie de competències bàsiques transversals (competència comunicativa, competència plurilingüe i pluricultural, competència social i ciutadana), en les quals és present l'oralitat.

La primera d'aquestes competències, per ser la més general i comuna a totes les àrees, és la competència comunicativa oral. Cal considerar-la en totes les seves dimensions (interacció, escolta, producció i mediació), atenent tant els aspectes verbals com els no verbals i utilitzant tots aquells mitjans audiovisuals i de les tecnologies de la informació i la comunicació que ajudin l'alumnat a desenvolupar capacitats expressives en diferents contextos i situacions.

Pel que fa als continguts relacionats amb la competència social i ciutadana, hem de citar com a referents d'aquest material els que es relacionen amb el gènere discursiu de l'entrevista. Saber comunicar-se en distints contextos, expressar les pròpies idees i escoltar les alienes, practicar el diàleg i la negociació són habilitats relacionades amb aquesta competència.

L'entrevista, organitzada a partir de la mecànica pregunta-resposta, és un gènere discursiu apte per a desenvolupar el paper clau que les preguntes tenen tant en l'adquisició de la competència comunicativa com en la ciutadana.

És en aquest context que us presentem *Preguntar i respondre*, una proposta didàctica per treballar la llengua oral centrada en el gènere de l'entrevista, adreçada a l'alumnat de cicle superior de primària i d'educació secundària obligatòria.

L'edició d'aquest material s'emmarca en un pla d'actuacions adreçat a facilitar el desenvolupament de la competència comunicativa en llengua oral, que inclou, entre altres iniciatives, propostes didàctiques i activitats per a l'alumnat.

El material *Preguntar i respondre* s'estructura de la manera següent:

- Dossier didàctic sobre l'entrevista ***Preguntar i respondre. Una proposta didàctica del gènere de l'entrevista per a cicle superior de primària i ESO.*** Part teòrica, que tracta els temes de l'aprenentatge de les habilitats d'escoltar i conversar, les relacions amb la ciutadania i els fonaments didàctics

de l'entrevista; i una part pràctica amb activitats per fer amb l'alumnat basades en el material manipulatiu que acompanya el dossier.

- Proposta d'activitats. Part pràctica, amb onze propostes diferents d'activitats orals al voltant de l'entrevista, amb descripció dels objectius, indicacions per a la realització, descripció dels materials, propostes complementàries i fulls de treball.
- Joc de 50 cartes **Una fotografia** per treballar les propostes d'activitats 2. *Completa el relat* i 7. *El company nouvingut o la companya nouvinguda*.
- Joc de 66 fotografies **Una vida** per treballar les propostes d'activitats 5. *El mural de les paraules*, 7. *El company nouvingut o la companya nouvinguda*, 8. *Un joc de rols* i 9. *El país on vivim*.
- Joc de 24 cartes d'**Infracció**, complementàries de les d'*Una fotografia* i *Una vida*.

Aquests jocs es presenten en format de baralla de cartes. També s'inclouen els arxius en el CD que acompanya el material.

1. Introducció: aprendre a escoltar

Tota entrevista és en realitat una conversa. Primer un explica uns fets i l'altre en fa les preguntes; potser la narració brolla sense problemes o potser cal l'ajut de moltes preguntes per no perdre el fil. Moments després canvien els papers, i el que feia les preguntes passa ara a explicar alguna anècdota o algun esdeveniment i el seu acompanyant l'escolta. Si cal, farà alguna pregunta que completi el relat. I la conversa continua.

Per tant, no hi ha res d'estrany en el fet que un o una periodista faci preguntes directes a un entrevistat o entrevistada. Ni res d'artificial. Molt al contrari, es tracta que mantinguin una conversa que respectarà un determinat format perquè ara no serà una activitat privada sinó que hi assistiran centenars o milers de persones, ja sigui en directe o quan el contingut de la conversa es publiqui. La persona periodista no estarà interessada a parlar sinó que gastarà el seu torn només a comprendre les paraules de l'altre. L'una exercirà el dret a preguntar, el nucli de la noció de ciutadania, i l'altra podrà explicar-se davant de molta gent.

Però no es tracta d'una conversa dispersa i espontània sinó reflexiva. L'entrevista periodística és un moment especial en què una persona és requerida per un intermediari de la comunicació perquè parli sobre determinats temes que aquesta persona domina, sobre els quals té un coneixement destacat. L'objectiu d'aquesta forma peculiar de diàleg és fer arribar a tothom continguts de qualitat. L'entrevista no pot tenir altre objectiu que l'interès humà.

Escoltar i preguntar

L'entrevista té fenòmens propers però clarament diferents amb què ens podem confondre. Resulten semblants només si no pensem atenció. Una entrevista no és, per exemple, una enquesta perquè en el fet de passar un qüestionari a diferents persones no hi ha diàleg, només un seguit de preguntes que es faran de forma impersonal. El qüestionari elimina el diàleg i es converteix en un seguit de marques en un paper. Les persones ni s'escolten ni s'entenen i les respostes s'anoten. S'analitzen més tard, en tot cas. Per tant, l'escolta activa és un dels elements clau en el procés d'una entrevista. Escoltar no és només parar les orelles. Es tracta d'interessar-se, copsar i entendre les idees i les emocions de qui parla; de valorar, fins i tot a través de la comunicació no verbal, si està

gaudint o pateix, per tal de matisar la nostra intervenció. Escoltar és practicar l'empatia, posar-se en el lloc de l'altre.

Aprendre a conversar implica aprendre a escoltar, a donar-se el temps i l'interès necessari d'entendre què vol dir l'altre, a no manipular-lo, a saber esperar el torn de paraula, a no interrompre'l i, en el moment adequat, a trobar les paraules necessàries per dir el que volem i no enterbolir la comunicació amb sorolls. Naturalment, l'expressió oral s'ha de practicar també en aquest sentit: s'ha de reconèixer i gaudir del moment d'escoltar i entendre l'interlocutor o interlocutora abans de pensar a rebatre'l. S'ha d'aprendre a esperar, pensar en el que diu i en tot cas elaborar una pregunta, no una rèplica.

Una entrevista tampoc no és un monòleg, tot i que quasi només hi parli una persona. No és el moment d'assolar amb el pes de les paraules, ni tampoc deixar-nos intimidar per la xerradissa de ningú. De fet, les preguntes tenen aquesta funció: endreçar la conversa, mantenir-la dins dels límits de temps i estil que es van pactar en començar, ja fos de forma directa o implícita.

D'altra banda, però, l'entrevista tampoc no és un interrogatori en què el pes de les preguntes ofega les respostes. Qui fa les preguntes no té la potestat de preguntar de forma infinita ni tan sols en el cas que les respostes que escolti no li agradin. Per una elemental cortesia, el periodista creu en les respostes i no discuteix ni insisteix a preguntar sempre el mateix. Pot demanar aclariments o explicacions addicionals, però si no està d'acord amb la resposta perquè creu, posem per cas, que el protagonista menteix, no el pot rebatre.

L'aprenentatge de la conversa

L'entrevista és una trobada formal amb unes normes intuïtives i clares, acceptades per les dues bandes. Unes normes que suposen la depuració d'una conversa, de forma que una de les parts més aviat no parla i només fa preguntes perquè el públic, la tercera dimensió d'aquest diàleg, obtingui una informació de qualitat de la persona entrevistada, que és considerada experta o testimoni dels temes sobre els quals parla. I per això se li cedeix la paraula *in extenso*.

Per natural que sigui, però, entrevistar algú no és senzill. Qualsevol conversa pot ser desaprofitada. De vegades no sabem què dir perquè a causa de la nostra timidesa, estem incòmodes o les paraules no ens ajuden. O preguntem allò que no convé i ultrapassem els límits invisibles però reals que fan que la persona entrevistada se senti ofesa per la nostra pregunta. I en algun cas la novetat esdevé excitació i no pensem prou en què diem: llavors aboquem el primer que ens passa pel cap i la conversa perd interès.

El conjunt de petites converses que integren una entrevista s'ha de practicar. No podem esperar de la nostra improvisació gaire ajut. Però encara trobem més perills. Si poguéssim conversar una bona estona amb algú desconegut ens sentiríem estranys perquè, en no tenir cap coneixement previ d'aquesta persona i la seva vida, no sabríem on encaixar la informació que aquesta persona ens donés. Qui fa les preguntes ha de conèixer algunes característiques, fets i circumstàncies referides a la persona que té al davant per trobar les preguntes adients i copsar la fondària del que explica. L'amenaça del tòpic és molt greu: a l'escriptor o escriptora se li demana quan va començar a escriure i per què. A l'actor o a l'actriu, si la seva família va oposar-se a aquesta vocació, etcètera. Al futbolista, si guanyarà el partit... El tòpic provoca que el o la protagonista s'avorreixi només en escoltar la pregunta i els espectadors, en sentir-la.

Ciutadania i periodisme

Preguntar, però, no és un privilegi dels o de les periodistes. Ho pot semblar sovint perquè són els qui ho fan cada dia, però no podem oblidar que fer preguntes és una condició essencial de la ciutadania. En democràcia, disposar d'informació veraç és un dret i no podem delegar-lo en els professionals perquè no sempre hi haurà periodistes que preguntin per nosaltres. Si aprenem a fer les preguntes correctes, haurem guanyat molt en l'assoliment dels nostres drets cívics.

Normalment, el nostre entorn no esdevindrà mai ni notícia ni actualitat. Però no per això hem de renunciar a fer les preguntes necessàries que calguin per informar-nos del que ens interessa. Tenir el costum, la pràctica i la capacitat de fer les preguntes adients és part de l'assertió personal i una condició del diàleg en igualtat de condicions, una condició de qualitat cívica.

**2. Preguntes i mentides:
fonaments didàctics de l'entrevista**

Els manuals de periodisme expliquen que l'entrevista és l'únic gènere de la professió que permet al lector o lectora gaudir en directe del contacte amb el o la protagonista d'un esdeveniment. L'entrevista dóna la veu als testimonis¹. O, dit d'una altra manera, mostra els que participen en una notícia: veiem com l'entrevistador o l'entrevistadora fa les preguntes i sentim què respon el o la protagonista. A l'entrevista coincideixen, doncs, els tres rols fonamentals del periodisme: el del testimoni, que aporta veracitat, la feina d'intermediació del o la periodista i el dret a la informació dels destinataris o destinatàries, els ciutadans i les ciutadanes.

Aquest dossier proposa onze activitats (vegeu *Proposta d'activitats* en el CD adjunt) per aprofitar les grans possibilitats didàctiques que ofereix l'entrevista. Que siguin onze pràctiques no té una importància decisiva, però sí té un paper didàctic l'ordre en què s'ofereixen les activitats. Estan endreçades segons una lògica modular i una complicació progressiva: comencen amb un nivell senzill i segons les pràctiques avancen van agafant volada, complicació i intensitat. Per tant, les activitats són cada cop més llargues i complexes, si bé totes les pràctiques, des de la primera a l'última, poden fer-se per parts, per mòduls, de forma que l'educador o l'educadora no tindrà cap dificultat en dividir-les en les parts que consideri més accessibles.

Les activitats van adreçades als alumnes que menys controlen la conversa i la comunicació oral: els o les preadolescents, els nois i les noies que es troben entre els 10 i els 16 anys d'edat, entre la verbositat més incontrolable i alguns silencis colpidors. L'aprenentatge de les tècniques implícites al gènere de l'entrevista, com s'ha apuntat a la introducció, permetrà assajar la pregunta, la resposta i el ritme intern de la comunicació oral, la conversa reflexiva i endreçada i pot constituir una eina fonamental per a la construcció del discurs de les persones.

A més de practicar l'entrevista, el dossier proposa com una activitat opcional enregistrar i escoltar les entrevistes, a més de fotografiar totes les activitats o gravar-les en vídeo. L'ús del micròfon i l'enregistradora, com es veurà, implica la gravació

1. BALSEBRE, A., MATEU, M. i VIDAL, D., *La entrevista en radio, televisión y prensa*. Madrid: Cátedra, Signo e imagen, 1998, pàg. 35.

de la veu, que escoltada de nou permetrà la reflexió sobre la comunicació, el to de conversa i les emocions que transmet. Tot i no ser indispensables, les gravacions subsegüents permeten aprofundir i refermar els aprenentatges. Possibiliten descobrir el que de vegades passa desapercebut per a l'oïda en directe: la textura, la calidesa, la qualitat del to de veu, i com aquesta transmet informacions que complementen el missatge verbal.

Les paraules que s'emporta el vent

L'entrevista és un dels gèneres clàssics del periodisme. Es tracta d'una conversa entre un o una periodista i un convidat o convidada formalitzada segons uns cànons que dicten, entre d'altres, el tema de conversa i els rols que assumeixen els participants: el o la periodista fa les preguntes i la persona convidada respon. De les moltes opcions i tipologies que existeixen, el dossier opta en general per un model llarg, el que es coneix com a entrevista de personalitat², una conversa reposada i tranquil·la que l'alumnat haurà de preparar amb cura i que implica l'ús d'habilitats socials.

Segons la pauta del que formalment es considera una entrevista, ni el o la periodista ha de sortir-se del seu paper de preguntar, ni la persona convidada ha de defugir les respostes. El o la periodista tampoc no ha de debatre ni discutir amb l'entrevistat o l'entrevistada. Pot intervenir-hi amb el seu estil de narració o de fer les preguntes, però mai defensant la seva pròpia opinió. És part del pacte necessari del gènere³.

Hi ha hagut personatges famosos per boicotejar les entrevistes, com Vladimir Nabokov, Norman Mailer, Gabriel García Márquez o Milan Kundera⁴, i d'altres que s'han fet famosos per manipular l'acte comunicatiu de l'entrevista per aconseguir encara més notorietat, com l'escriptor Camilo José Cela, però resulten exemples d'una certa excentricitat. Una petició d'entrevista, normalment, desperta l'interès de la persona convidada, li enalteix la vanitat i normalment col·labora de bon grat.

L'entrevista té dos moments fonamentals, dos nuclis. Abans de fer-la, primer, cal aconseguir tanta informació com es pugui sobre l'entrevistat o l'entrevistada. Si la persona convidada s'adona que hem treballat per conèixer-la a fons, respondrà amb més ganes i satisfacció. I el segon nucli és el tracte personal, allò que de

2. CANTAVELLA, JUAN, *Manual de la entrevista periodística*. Barcelona: Ariel, Comunicació, 1996, pàg. 47.

3. BALSEBRE, A., MATEU, M. i VIDAL, D., *La entrevista en radio, televisión y prensa*. Madrid: Cátedra, Signo e imagen, 1998, pàg. 18.

4. HALPERÍN, JORGE, *La entrevista periodística. Intimidaciones de la conversación pública*. Barcelona: Paidós, Estudios de Comunicación, 1995, pàg.157-165.

vegades es diu la química entre els participants, una barreja de dedicació, escolta, empatia i intuïció⁵. Quan més interès dediqui l'alumnat a atendre la persona convidada i fer-la sentir còmoda, més informació aportaran les respostes.

Les eines del o de la periodista

L'eina bàsica que proposa el dossier per assolir un aprenentatge inicial és la utilització de dos jocs de cartes per fer algunes dinàmiques de grup dins de cada activitat. A través d'aquestes preguntes bàsiques i senzilles es pretén que es compregui el funcionament elemental de l'obtenció d'informació respecte a una fotografia o una biografia perquè, amb el temps i la pràctica, l'alumnat pugui segons rebi unes o altres respostes elaborar les seves pròpies preguntes, les que se'ls acudeixi a peu d'entrevista.

Jocs de cartes

Joc 1: Preguntes essencials sobre una fotografia	50 cartes
Joc 2: Preguntes essencials sobre una biografia.....	66 cartes
Targetes comunes de suport i control	24 cartes

Per completar i refermar la tasca educativa al final de cada activitat s'han afegit uns fulls de treball que es poden fotocopiar.

El dossier proposa sobretot fer entrevistes en grups a persones més aviat accessibles que normalment seran convidades a l'aula: companys o companyes de classe, del centre educatiu, docents o treballadors i treballadores del centre educatiu. També persones que haurà de trobar cada alumne o alumna al seu voltant: familiars, amics, amigues i veïns o veïnes. A les últimes activitats del dossier, però, i com una mena de repte, part del grup classe pot arribar a entrevistar l'alcalde o l'alcaldesa del poble o, encara més, un ídol del jovent que ells mateixos o elles mateixes triaran.

Cara a cara amb la persona convidada

El perill més gran que existeix un cop ha començat una entrevista és que les paraules no apareguin, es faci silenci o hi hagi falta de comunicació. Els periodistes odien les respostes amb monosíl·labs, odien que els entrevistats o les entrevistades no parlin⁶. Pel seu cantó, els convidats o les convidades, quan estan

5. BALSEBRE, A., MATEU, M. i VIDAL, D., *La entrevista en radio, televisión y prensa*. Madrid: Cátedra, Signo e imagen, 1998, pàg. 324-329.

6. CANTAVELLA, JUAN, *Manual de la entrevista periodística*. Barcelona: Ariel, Comunicación, 1996, pàg. 151.

acostumats a les preguntes, odien les que són avorrides o evidents. Cal, doncs, un guió ben preparat, escoltar i saber conduir la conversa cap als assumptes de més interès per a gaudir de les preguntes. L'alumnat haurà de repartir-se els diferents papers per organitzar les preguntes en grup.

Per això caldrà obtenir molta informació ja sigui sobre la pròpia persona convidada o sobre el tema que es vol tractar i del qual l'entrevistat o entrevistada és un testimoni. Com que moltes vegades les preguntes es referiran a l'actualitat, la informació es trobarà a través de diaris o d'internet, segons els casos. També els llibres de text poden informar sobre molts temes d'interès. A més del coneixement general de la persona i/o del tema del que es parlarà, cal actualitzar la informació amb les circumstàncies immediates o recents sobre les quals es vol preguntar⁷. Aprendre a cercar aquesta informació és un dels aprenentatges fonamentals d'aquest dossier.

Les investigacions i indagacions inicials es concreten en un guió, un llistat de preguntes previstes. S'han de redactar amb estil obert, és a dir, que convidin a parlar i no es puguin respondre amb un monosíl·lab. No s'ha de descartar la reflexió ètica implícita en el moment de la tria de preguntes. El dossier indueix a la reflexió sobre allò que és convenient preguntar o no, és a dir, sobre la naturalesa de l'interès públic, que no té res a veure amb xafarderies⁸. El guió ha d'incloure els moments en què determinats fils de la conversa poden obrir pas a comentaris inesperats, els quals solen ser molt interessants i informatius.

No és difícil: només cal tenir previst per on possiblement la persona convidada voldrà parlar de forma més oberta, normalment en aquells aspectes que li permetin un cert lluïment personal.

Després, caldrà posar-se en contacte i aconseguir l'acceptació de l'entrevista. La immensa majoria de persones que proposa el dossier acceptaran sense cap problema, encantades, participar en les entrevistes. No cal esperar cap problema en aquest sentit. Per accedir a persones amb certa fama o a determinats càrrecs públics que sospitin alguna pregunta incòmoda, caldrà dedicació, insistència i un xic de sort⁹.

En el moment de la veritat, la boca s'asseca i no sempre surten les paraules. Per això, tota pràctica és poca. Com que les entrevistes es faran sovint entre un grup de nois i noies, serà més senzill. Però també serà important el fet d'entrevistar en grup per fer aquestes preguntes incòmodes, per exemple a les pràctiques sobre

7. BALSEBRE, A., MATEU, M. i VIDAL, D., *La entrevista en radio, televisión y prensa*. Madrid: Cátedra, Signo e imagen, 1998, pàg. 103.

8. CANTAVELLA, JUAN, *Manual de la entrevista periodística*. Barcelona: Ariel, Comunicación, 1996, pàg. 99.

9. CANTAVELLA, JUAN, *Manual de la entrevista periodística*. Barcelona: Ariel, Comunicación, 1996, pàg. 105.

la situació del barri. Aquesta mena de qüestions, en concret, caldrà practicar-les especialment per saber fer-les en el moment de l'entrevista real¹⁰, tal com fan inclús els o les professionals.

Els teòrics parlen de la reflexió i l'empatia que cal per fer parlar un convidat o una convidada. De com s'ha d'escoltar, d'una banda, i com s'han d'observar les actituds no verbals, les posicions i el llenguatge del cos per propiciar la seva comoditat i facilitar-ne la confiança. Justament per això el dossier proposa canviar contínuament els rols entre l'alumnat i passar de ser el o la periodista a respondre les preguntes, un aspecte que, a més, ha d'afavorir indirectament la relació entre companys i companyes.

I on és el públic?

Els mateixos alumnes fan també de públic, observadors, observadores i receptors, receptores de la informació que generin les activitats. Ara bé, es pot anar més enllà com una forma d'emfatitzar uns aprenentatges que poden semblar informals.

En primer lloc, es recomana com a activitat complementària de quasi bé totes les activitats fotografiar els moments culminants de cada pràctica —una mena de *making of*. Com que també es proposa enregistrar les actuacions i les veus més interessants, de cada pràctica es poden elaborar uns materials en format CD que permetin que el resultat es gaudeixi a casa de l'alumnat amb tota facilitat. A més, es pot penjar el material a internet.

Però encara hi ha una segona manera de fer públiques aquestes activitats. Cada cop més sovint certes escoles i instituts disposen d'emissores pròpies a través d'internet, o bé signen acords de col·laboració amb ràdios locals, de barri o municipals per encabir activitats docents en els programes de ràdio de l'emissora. Amb molta més raó en el cas de les pràctiques d'aquest dossier, en si mateix molt informatiu.

Una entrevista no és un fi en si mateix. Com passa als mitjans de comunicació, no té autèntic sentit si després no es fa pública, si no arriba a uns destinataris o destinatàries que en treguin un profit informatiu, cívic o senzillament lúdic. En aquest esperit s'han elaborat aquestes pràctiques.

10. HALPERÍN, JORGE, *La entrevista periodística. Intimididades de la conversación pública*. Barcelona: Paidós, Estudios de Comunicación, 1995, pàg. 135.

3. Bibliografia bàsica

ARFUCH, LEONOR, *La entrevista, una invención dialógica*. Barcelona: Paidós, Papeles de Comunicación, 1995.

BALSEBRE, A., MATEU, M. i VIDAL, D., *La entrevista en radio, televisión y prensa*. Madrid: Cátedra, Signo e imagen, 1998.

CANTAVELLA, JUAN, *Manual de la entrevista periodística*. Barcelona: Ariel, Comunicación, 1996.

HALPERÍN, JORGE, *La entrevista periodística. Intimidades de la conversación pública*. Barcelona: Paidós, Estudios de Comunicación, 1995.

QUESADA, MONTSE, *La entrevista: obra creativa*. Barcelona: Mitre, Textos de Periodismo, 1984.

SÁNCHEZ, JOSÉ FRANCISCO, *La entrevista periodística: introducción práctica*. Pamplona: EUNSA, 1993.

4. Dos jocs de cartes

El dossier facilita a continuació les instruccions de dos jocs de cartes com a suport de les activitats. Aquestes baralles de cartes conformen el material manipulatiu que acompanya el dossier.

4.1. Joc de cartes *Una fotografia*

El joc de cartes *Una fotografia* és l'eina per donar suport a les activitats més senzilles del dossier (vegeu les seccions 2. *Completa el relat* i 7. *El company nouvingut o la companya nouvinguda* del document *Proposta d'activitats* comprès en el CD adjunt) i suposa l'aprenentatge elemental del fet de preguntar i respondre amb ordre i sentit.

Intenta extreure tota la informació d'una fotografia que l'alumnat porta a l'aula. Les cartes suggereixen o indiquen preguntes tipus possibles. Com que es tracta d'un joc col·lectiu, és imprescindible que tot el grup que juga —ja sigui el grup classe o un grup reduït— mantingui tota l'atenció per no repetir les preguntes, fer-ne de noves i avançar plegats en l'obtenció d'informació.

Es compon de dos tipus de targetes. Aquestes van numerades perquè no se'n perdi cap.

- 1.40 cartes de preguntes que suggereixen de forma indirecta qüestions que es poden fer sobre una fotografia.
- 2.10 cartes demanen a l'alumnat que improvisi una pregunta: "Ara et toca a tu inventar-te una pregunta".

I, a més, les cartes d'*Infracció*:

- 3.8 targetes grogues marquen les preguntes mal formulades: "La teva pregunta no s'entén".
- 4.8 targetes vermelles anul·len les preguntes repetides: "La teva pregunta ja s'ha respost abans".
- 5.8 targetes negres per a possibles preguntes ofensives o poc respectuoses amb el company o la companya que explica la seva fotografia: "La teva pregunta resulta inacceptable".

Les preguntes del grup 1 i 2 s'utilitzen quan l'alumnat les demana. Les del grup 3, 4 i 5 les reparteix el docent en cas d'infracció. Per tant, s'utilitzen només després que cada alumne/a faci les seves preguntes. Les cartes d'*Infracció* són les mateixes per a aquest joc i per al següent, el joc *Una vida*.

Com s'explicarà quan es desenvolupin les activitats (vegeu *Proposta d'activitats* al CD adjunt), per jugar cal disposar de la fotografia de la qual es parla a més d'una fotocòpia en color el més gran possible d'aquesta. La fotocòpia servirà perquè rodi entre l'alumnat per tal de tenir-la present, si més no, en el moment de fer la pregunta. L'ampliació, per exemple, serà imprescindible en fotografies on aparegui força gent ja que l'alumnat ha de poder apreciar els detalls de la instantània per fer noves preguntes. D'altra banda, l'ús del micròfon i el fet d'enregistrar les preguntes i les respostes, tal com proposaran les pràctiques, no són fonamentals per jugar però sí per a desenvolupar les activitats tal com han estat concebudes. Per això no en fem referència en aquest apartat, on ens limitem a establir les regles que calen per jugar.

Mecànica del joc

El joc comença amb una presentació que fa l'alumnat de la fotografia triada. Un cop s'ha escoltat aquest preàmbul comencen les preguntes. Tot l'alumnat del grup haurà de preguntar. Si el primer de fer-ho té una pregunta pròpia per fer, no li caldrà una carta. Però si no se li acut cap, la demana i el docent la hi donarà. La targeta li suggerirà un tema per a preguntar, no sempre una pregunta directa, concreta.

A les targetes que es lliuren a l'alumnat quan ho demani, pot aparèixer una pregunta, com s'ha dit, o bé pot ser una carta del tipus 2, que obligui l'alumnat a improvisar. Per tant, cap alumne pot comptar amb l'ajut segur de les cartes. També pot passar que el suggeriment de la targeta ja hagi estat preguntat abans per un altre company o companya. Llavors no es pot fer servir el suggeriment. Com a qualsevol entrevista o conversa, no es poden repetir preguntes. Cada alumne o alumna, doncs, s'ha de refiar molt més del seu pensament, la seva concentració i, amb el temps, del seu propi aprenentatge en fer preguntes pertinents. En cap cas pot saltar-se la roda.

Quan un noi o noia demana una carta, la conserva sobre la taula i no la torna al docent. Segons avanci la roda, les preguntes seran cada cop més difícils de trobar perquè ja s'han fet les evidents. De seguida es faran les més lògiques i l'alumnat haurà d'esforçar-se per trobar-ne de noves.

El joc acaba quan s'han exhaurit les cartes de preguntes (tipus 1 i 2), és a dir, quan ja s'han utilitzat totes. El joc podria acabar també abans si s'entengués que ja s'han

fet totes les preguntes pertinents i es consideri la fotografia perfectament explicada, un cas improbable sense l'ajut de totes les cartes. En general, quan s'han repartit totes les cartes es pot entendre que s'ha fet un nombre suficient de preguntes.

Una roda normal no durarà més enllà de deu minuts. Si s'enregistra, tal com demanaran les activitats més endavant, la dinàmica del joc s'alentirà perquè algú ha de portar el micròfon a cada alumne o alumna perquè faci la seva pregunta. Es perd espontaneïtat però es guanya reflexió i precisió a la parla. Si un cop acabada una ronda, se'n vol iniciar una altra, es recullen les cartes, un nou company o una nova companya compareix davant la resta per fer la presentació de la seva fotografia i es torna a començar.

Les infraccions

Les targetes del tipus 3, 4 i 5 no es lliuren segons demanda de l'alumnat sinó que les dóna el docent quan un o una concursant fa una pregunta incomprendible o mal formulada (targeta groga), repetida (targeta vermella) o bé ofensiva (targeta negra). Tracten, doncs, d'advertir del mal ús d'una pregunta. En aquest cas, el participant infractor perd el seu torn.

El joc, en ser col·lectiu, permet obtenir molta informació sobre la fotografia i, a més, tenir cada cop més cura en el moment de preparar els relats orals davant dels companys i les companyes. A cada nova roda es faran presentacions més llargues i acurades de les fotografies perquè l'alumnat tindrà present les targetes utilitzades. En el mateix sentit, a cada nova ronda es faran més preguntes i més precises. Cal, doncs, un sistema com el de les cartes d'infraccions per prevenir el mal ús de la parla, la imprecisió, la repetició i la impertinència.

El guanyador o la guanyadora

El o la millor concursant serà qui no hagi necessitat l'ajut de les cartes per fer les preguntes quan li tocava, prop de tres o quatre cops per roda, més o menys. També qui les faci sense repetir-les i les enuncii amb prou claredat, precisió i respecte. Tothom que acabi sense cartes sobre la taula es pot considerar un dels guanyadors o guanyadores. Naturalment, poden guanyar diferents companys o companyes alhora.

Si es considera necessari introduir un element competitiu en el joc, al final de la roda només cal comptar les cartes que té cadascú sobre la taula.

Si es vol precisar més en el recompte de cartes per tal d'avaluar el rendiment de cada participant, se li pot assignar una puntuació a cada carta que ha demanat un

alumne o una alumna, de forma que amb un senzill recompte cadascú sabrà si ho ha fet bé, regular o malament. Un possible valor de les cartes que ha fet servir cada concursant podria ser aquest:

- Tipus 1 i 2: un punt
- Tipus 3 i 4: dos punts (ja que són errades)
- Tipus 5: cinc punts (suposen joc brut)

La variable reduïda del joc

El joc també es pot aplicar en grups reduïts, de cinc o sis alumnes. Es divideix el conjunt de 50 cartes dels tipus 1 i 2 entre els diferents grups. En tocaran 12 o 15 a cada grup, suficients per a fer una roda ràpida.

En aquest cas no cal que ningú les reparteixi: es poden deixar de cap per avall sobre la taula i l'alumnat ja les agafarà quan les necessiti. En aquest cas, cal decidir fer servir o no les cartes d'*Infracció* (grup 3, 4 i 5). El docent pot intentar lliurar-les ell mateix o ella mateixa als diferents grups o bé delegar, per exemple, en l'alumne o alumna que respon a les preguntes.

A la variable reduïda, de la mateixa manera que en un grup-classe, l'alumne o alumna comença fent la presentació de la seva fotografia. Quan ha acabat, el company o companya de la seva dreta fa la primera pregunta, amb o sense carta. La mecànica en si és la mateixa però aplicada a una distància més curta. En aquest cas no caldrà tenir la fotocòpia en color de la fotografia perquè tots els alumnes seran prou a prop com per observar-la amb facilitat.

4.2. El joc de cartes *Una vida*

El joc de cartes *Una vida* és l'eina que proposa el dossier per donar suport a les dinàmiques més complexes del dossier (vegeu les seccions 5. *El mural de les paraules*, 7. *El company nouvingut o la companya nouvinguda*, 8. *Un joc de rol* i 9. *El país on vivim* del document *Proposta d'activitats* del CD adjunt). No sempre s'utilitzen de la mateixa manera perquè s'insereixen de diferents formes a les activitats. De vegades, però, s'utilitza el joc a l'estil de roda de preguntes, com una dinàmica de grup per a fer més precises i completes les preguntes sobre la biografia d'una persona convidada a l'aula i que el grup vol conèixer.

Intenta extreure tota la informació d'un/a convidat/da que un dia arriba a l'aula. Les cartes suggereixen o indiquen preguntes tipus possibles i conviden a la conversa perquè les preguntes indueixen al diàleg i al coneixement dels altres. Com que es tracta d'un joc col·lectiu, és imprescindible que tot el grup que juga —ja sigui

el grup classe o un grup reduït— mantingui tota l'atenció per a no repetir les preguntes, fer-ne de noves i avançar plegats en l'obtenció d'informació.

Ara bé, a diferència del joc anterior, limitat per la presència d'una fotografia que determina les preguntes, l'entrevista biogràfica resulta més llarga, més complexa i té moltes més possibilitats. Es poden trobar inesperats centres d'interès provocats per les respostes del convidat o convidada que provoquin la curiositat dels o les alumnes, de forma que les preguntes es concentrin de forma espontània en un moment concret de la biografia o del relat del/a convidat/da. Lluny d'evitar-ho, les cartes volen trobar precisament aquests centres d'interès. Per tant, les cartes són ara una manera d'iniciar la roda de preguntes, permetre que l'entrevista no decaigui i trobar els punts més interessants possibles. El joc vol propiciar i mantenir la conversa.

En aquesta versió també s'utilitzen les cartes d'*Infracció*, les mateixes que en el joc *Una fotografia*, i també amb el mateix sentit de marcar i prevenir les errades. Per tant, el joc es compon de dos tipus de targetes, si bé n'hi ha més del primer tipus, els suggeriments, perquè la conversa sigui més completa:

1. 56 cartes suggereixen preguntes a fer.
2. 10 cartes demanen a l'alumne o alumna que improvisi una pregunta: "Ara et toca a tu inventar-te una pregunta".

Les anomenades cartes d'*Infracció* tenen el mateix paper que en el joc anterior. De la mateixa manera, no hi ha cap necessitat de fer-les servir si no es desitja. En tot cas, les utilitza o bé l'educador/a o bé algun membre del grup al qual se li assigna la missió de vetllar per l'ordre de les preguntes.

Les preguntes del grup 1 i 2 s'utilitzen quan l'alumne/a les demana en el si d'una entrevista que el grup li fa a algú. Les cartes d'*Infracció*, les reparteix el/la docent en cas d'infracció. Per tant, aquestes últimes s'utilitzen només després que cada alumne faci la seva pregunta. Són les mateixes per als dos jocs.

Mecànica del joc

Per començar, el docent o algun/a alumne/a prèviament advertit presenta la persona convidada, que si vol pot explicar ella mateixa alguns continguts que vulgui destacar de la seva personalitat o del seu passat. Un cop acabada la presentació al grup, comença la roda de preguntes, sempre per ordre i sense que ningú se'l pugui saltar. El/la primer/a alumne/a fa una pregunta. Si se la inventa ell/a mateix/a, la persona convidada la respon i el torn passa al/la següent alumne/a. Com ja passava al joc anterior, si a algú no se li acut demanar cap informació, pot sol·licitar una carta que li suggerirà una pregunta. En aquest cas

l'alumne/a conserva la carta. Un cop la persona convidada respon, el torn passa al següent alumne/a. I així successivament fins que s'exhaureixin les cartes o fins que es consideri que l'entrevista ha estat prou completa.

Quan un/a noi/a demana una carta, la conserva sobre la taula i no la torna al docent. Segons avanci la roda, les preguntes seran cada cop més difícils de trobar perquè ja s'han fet les més evidents i senzilles. De seguida es faran les més lògiques i l'alumnat haurà d'esforçar-se cada cop més per trobar-ne de noves.

Seria impossible que el joc pretengués resultar exhaustiu amb una vida com ho era abans amb una fotografia. Es tracta de fer-lo servir fins que es trobin els centres d'interès adients per mantenir viva la conversa entre la persona convidada i el grup. Pot passar perfectament que durant una llarga estona les preguntes es facin al voltant d'un assumpte que captiva els presents i que durant un temps no cal recórrer a les cartes, però quan aquest aspecte determinat del relat biogràfic s'exhaureixi pot ser necessari utilitzar les cartes de preguntes un altre cop fins a trobar un nou centre d'interès. De fet, el joc podria acabar quan fos evident que ja s'han fet totes les preguntes pertinents però resultarà difícil, a diferència del joc de la fotografia, que una biografia quedi perfectament explicada. En general, el joc ha de funcionar com a desencadenant de conversa i convé que es faci servir per omplir el temps que s'ha pactat amb la persona convidada que duraria l'activitat.

Per tant, més que parlar de rodes que puguin durar 15 o 20 minuts, ara el joc esdevé una eina per proporcionar preguntes i que apareguin aspectes desconeguts però transcendents de la biografia d'alguna persona. Per això no es pot parlar d'una durada concreta. L'aplicació d'aquest recurs facilitarà que una entrevista del grup a una persona convidada sigui satisfactòria per a tothom i que duri al voltant de 40 o 50 minuts per sessió.

La variable reduïda del joc

Encara que no es proposa en cap de les activitats del dossier, una altra forma de jugar amb les cartes d'*Una vida* és en grups petits, en rodes de preguntes que es facin entre si entre quatre o cinc alumnes, de forma que es pregunten entre ells i elles per tal de conèixer millor als companys i companyes. Caldrà repartir les cartes de forma proporcional entre cada grup, tal com passava a la versió reduïda del joc *Una fotografia*.

Amb l'objectiu d'augmentar encara més el coneixement entre companys i companyes, al final d'una roda breu entre cinc o sis alumnes, es poden provocar canvis d'alumnes entre els grups per aconseguir que en només una sessió qualsevol alumne/a hagi aconseguit molta informació sobre molts dels seus companys/es

d'una forma organitzada i sistemàtica que permeti conèixer aspectes nous dels companys/es.

En aquest tipus de joc quasi bé espontani, cal deixar a cada grup una part proporcional de les 66 cartes de preguntes. Les cartes es deixen sobre la taula, i s'agafen quan cal. Si la dinàmica és prou activa i dinàmica, en pocs minuts les cartes no s'utilitzaran. Una pregunta portarà a l'altra. A la versió reduïda cal decidir fer servir o no les cartes d'*Infracció*.